

Inkomensbeleid op de korrel

Citation for published version (APA):

Douben, N. H. (1981). Inkomensbeleid op de korrel. *Maandschrift Economie*, 45(10), 377-379.

Document status and date:

Gepubliceerd: 01/01/1981

Document Version:

Uitgevers PDF, ook bekend als Version of Record

Please check the document version of this publication:

- A submitted manuscript is the version of the article upon submission and before peer-review. There can be important differences between the submitted version and the official published version of record. People interested in the research are advised to contact the author for the final version of the publication, or visit the DOI to the publisher's website.
- The final author version and the galley proof are versions of the publication after peer review.
- The final published version features the final layout of the paper including the volume, issue and page numbers.

[Link to publication](#)

General rights

Copyright and moral rights for the publications made accessible in the public portal are retained by the authors and/or other copyright owners and it is a condition of accessing publications that users recognise and abide by the legal requirements associated with these rights.

- Users may download and print one copy of any publication from the public portal for the purpose of private study or research.
- You may not further distribute the material or use it for any profit-making activity or commercial gain
- You may freely distribute the URL identifying the publication in the public portal.

If the publication is distributed under the terms of Article 25fa of the Dutch Copyright Act, indicated by the "Taverne" license above, please follow below link for the End User Agreement:

www.tue.nl/taverne

Take down policy

If you believe that this document breaches copyright please contact us at:

openaccess@tue.nl

providing details and we will investigate your claim.

Inkomensbeleid op de korrel

Meer dan ooit in de jaren zeventig het geval is geweest, lijkt in de jaren tachtig het inkomensbeleid voortdurend op de korrel te worden genomen. Met name wordt de vraag naar de prioriteit van de inkomensvorming of de inkomensverdeling steeds luidruchtiger in discussie gebracht. Vanuit het bekende economisch-theoretische denkkader is deze prioriteitsstelling moeilijk te verhelderen. In de eerste plaats gaat het bij deze kwesties veelal om keuzen die boven de orde van de economische theorie uitgaan; zij komen de analyserende economist als 'exogene' doelstellingen aanwaaien. Wat een maatschappelijk aanvaardbare of een eerlijke inkomensverdeling is, kan niet door de economische theoreticus uit zijn wetenschap worden afgeleid. Hier moet hij – als hij oprecht is – een stap terug doen.

Een stap terug wil echter niet zeggen, dat er geen redelijke opmerkingen meer te maken zouden zijn over deze vraagstukken. Juist wanneer het gaat om het navorsen van de gevolgen van een bepaald inkomensbeleid, kan de economische wetenschap nog veel stof leveren voor de maatschappelijke discussie. Wellicht is deze functie van meer nut naarmate de economisch-politieke tegenstellingen en verschillen in opinies in het sociaal-politieke veld groter zijn. Bovendien kan de economist er soms ook goed aan doen te wijzen op de veelheid van functies die aan sommige economische verschijnselen kleeft. Zo is het persoonlijk inkomen in het economisch proces veel meer dan koopkracht voor de ontvanger ervan. De beide zijden van de inkomensmedaille, de inkomenskant en de kostenkant, moeten regelmatig worden opgepoetst om de totale problematiek van de inkomensvorming en inkomensverdeling in het oog te houden. Aan dit aspect wordt in de moderne verzorgingsstaat, zoals België en Nederland die kennen, soms graag voorbij gegaan. Het gevormde inkomen wordt bijna als een 'gegeven' beschouwd, terwijl vooral de verdeling ter discussie staat.

Deze scheefgroei in de benadering van de inkomensverdeling vindt in de maatschappelijke realiteit een vruchtbare voedingsbodem. Het niveau van de maatschappelijke inkomensoverdrachten via met name de sociale zekerheid is met het volwassen worden van de verzorgingsstaat zo hoog geworden, dat een zeer groot deel van de verdeling van het nationaal inkomen zich buiten de produktieve inkomensvormende activiteiten om voltrekt. Het is thans niet meer zo, dat vrijwel het hele nationaal inkomen door middel van de prijsvorming van produktiefactoren zich over de burgers verdeelt. Door de massale uitkeringen is geleidelijk aan het besef van inkomen als koopkracht voor de ontvanger gaan domineren. En daarmee is de aandacht – zeker in de publieke en politieke opinie – gemakkelijk afgeleid van andere economische functies die aan het inkomen inherent zijn.

Vanouds heeft de econoom veel aandacht geschonken aan een aspect van het (productieve) inkomen dat in onze tijd wel eens verwaarloosd dreigt te worden. Het gaat dan om de allocatieve functie die aan de 'beloningsvoet van produktiefactoren' ook toekomt, althans in een markteconomie. Nu kan niet worden ontkend, dat, ondanks de uitbouw van de verzorgingsstaat, het principe van de markteconomie in onze landen van vitale betekenis is. Tenminste voor de nog zeer grote groep van inkomenstrekken- den die aan het verrichten van arbeid een claim op het nationaal produkt ontlenen. De arbeidsmarkt wordt nog steeds als een markt beschouwd waar via beloningsverschillen uitdrukking wordt gegeven aan de schaarsteverhoudingen die gelden voor de verschillende soorten arbeid. De zuigwerking van loonverschillen wordt dan ook niet alleen theoretisch erkend, maar steeds meer hoor je stemmen uit de praktijk die roepen, dat door een te centralistisch overheidsbeleid de noodzakelijke differentiatie in de loon- vorming om zeep is geholpen. En de voor de hand liggende gevolgen zijn dan ook, dat ondanks een grote macro-economische werkloosheid, er soms geen mensen bereid wor- den gevonden tegen het geldende netto loon vacatures te gaan vervullen. Door diverse collectieve afspraken en sociale zekerheidsregelingen zou de functionering van de ar- beidsmarkt op een zeer laag pitje staan.

In plaats van voorwaarden te scheppen voor een goed werkende arbeidsmarkt – en daarbij wordt dan met name het allocatieve aspect ervan bedoeld – heeft de verzor- gingsstaat een verstarring opgeleverd die snelle aanpassingen van reële lonen en daarmee gepaard gaande volumebewegingen op de arbeidsmarkt meer en meer vertraagt. Dit allo- catiemechanisme is klem geraakt tussen aan de ene kant een voortdurend streven naar algemene nivellering van personele inkomens en aan de andere kant een uniformering en centralisering van de loonvorming. Daardoor lijken steeds hogere drempels te zijn opgeworpen die een adequaat functioneren van de arbeidsmarkt belemmeren.

Een volkshuishouding in de huidige wereldeconomie kan eerder lijden aan een tekort aan flexibiliteit dan aan een te grote mate van beweeglijkheid. Dat geldt ook voor de arbeidsmarkt. Zelfs in situaties – of misschien wel juist in situaties – waarin de eco- nomische groei niet meer uitbundig is, spelen zich in de productiecellen van de econo- mie vaak grote en snelle veranderingen af. Daarop adequaat te reageren, is de taak van de verantwoordelijke leiders van de produktiehuishoudingen. De eis van snelle actie staat daarom op gespannen voet met een inkomensbeleid dat teveel centraal wenst te regelen en dat vooral de greep op de loonstructuur wil versterken met het oog op een meer rechtvaardige inkomensverdeling. Die spanning wordt vooral veroorzaakt door het feit dat een nivellerend inkomensbeleid in de praktijk vrijwel uitsluitend het oog richt op inkomensverschillen, zonder rekening te houden met factoren die de tot stand koming van die verschillen veroorzaken. Inkomensbeleid van deze signatuur is zeer duidelijk ééndimensionaal. En hiermee wordt een sterke aanval gelanceerd op een in- komensverdeling die functioneel is ten aanzien van de allocatie van arbeid. De ingewik- keldheid van het economische bestel in een hoog geïndustrialiseerde maatschappij is langzamerhand zo groot geworden, dat een totaalbeeld vanuit één bestuurlijk of poli- tiek centrum voor onmogelijk moet worden gehouden, en dit ondanks de groeiende stroom aan informatie op economisch gebied. Politici die verantwoordelijk zijn voor het economische beleid in een land wekken soms de indruk door deze complexiteit niet beducht te worden voor vergaande maatregelen. Toch zou het niet verwonderlijk

zijn als dergelijke maatregelen het beoogde doel niet naderbij brengen, maar juist frustreren. Uiteindelijk spelen de schaarsteverhoudingen zich het meest indringend af op het niveau van de concrete onderneming en niet in het kantoor van de beleidsvormer.

Het inkomensbeleid in de jaren tachtig zal meer dan ooit 'functioneel' moeten zijn. Daarmee wordt bedoeld, dat de werking van het arbeidsmarktmechanisme vooral op het niveau van de onderneming en bedrijfstak bevorderd dient te worden wanneer hierdoor de allocatie van arbeid kan worden verbeterd. En zolang er geen ander 'toewijzingsinstrument' op de arbeidsmarkt gehanteerd wordt dan het lokmiddel van inkomensverschillen, hoeft aan deze manier van allocatieverbetering niet getwijfeld te worden. Een dergelijk beleid vereist echter, dat de corrigerende elementen zoals belastingen, sociale premies, inkomensgebonden subsidies en sociale uitkeringen, een integraal onderdeel van het loonbeleid en het inkomensbeleid gaan vormen. Juist in een situatie waarin het verschil tussen bruto-arbeidskosten en netto(besteedbare)inkomens een onduidelijk en grillig verloop naar inkomensniveau vertoont, is het van het grootste belang dat geen maatregelen worden genomen die de verkeerde grootheden in de beoordeling betrekken. Veelzeggend lijkt mij in dit verband de uitkomst van een onderzoek dat betrekking heeft op de inkomenssituatie van volcontinu-werkers bij Shell.¹ Gebleken is hierbij dat werken in ploegendiensten netto voortdurend minder oplevert, hetgeen niet bevorderlijk is voor een voldoende aanbod van arbeid in deze sector. Bedroeg in 1971 de netto ploegentoeslag nog 69 procent van de bruto ploegentoeslag, in 1979 was dit percentage gedaald tot 54. Belasting- en premiedrukontwikkeling hebben deze 'anti-functionele' loonstructuur bevorderd. Met inkomensgebonden subsidies werd hierbij nog geen rekening gehouden.

Met politiek aardig klinkende slogans alleen kan ook in dit decennium geen inkomensbeleid worden gevoerd dat de arbeidsmarkt beter doet functioneren. Alleen wanneer ook de relatieve schaarsteverhoudingen weer door de verstarring van de instituties kunnen heenbreken, kan een positief beleid worden gevoerd. Het inkomensbeleid van elke regering zal daarom voortdurend op de korrel moeten worden genomen om te voorkomen dat er continu misgeschoten wordt.

Prof.dr. N.H. Douben

1. Commissie Volcontinuidienst van Shell Nederland Raffinaderij BV en Shell Nederland Chemie BV, *Vijf voor vier*, Rotterdam, 1980.